

# Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

## Självvärdering forskarutbildning

<b>Lärosäte: Örebro universitet</b>
<b>Forskarutbildningsämne: Humanistiska studier inriktning litteraturvetenskap</b>
<b>Licentiatexamen: Ja</b>
<b>Doktorsexamen: Ja</b>

### Bakgrundsinformation

Forskarutbildningsmiljön i litteraturvetenskap vid Örebro universitet vilar på tre ben: Det ena benet är forskarutbildningsämnet, Humanistiska studier, där inriktningen litteraturvetenskap ingår. Det andra benet är fakulteten för Humaniora och Socialvetenskap (HS-fakulteten) som bidrar med kurs- och seminarieverksamhet för doktorander, inriktat mot generiska kunskaper. Det tredje benet, slutligen, är den nationella och internationella ämnesförankringen i litteraturvetenskap.

I självvärderingen kommer vi därför genomgående att anknyta till följande nivåer: (a) ämnesinriktningen litteraturvetenskap (b) forskarutbildningsämnet Humanistiska studier (c) fakultetsnämndens gemensamma arbete med att kvalitetssäkra forskarutbildningen (d) den nationella föreningen NFRL (Nationella rådet för forskarutbildning i litteraturvetenskap) och det arbete som bedrivs i föreningen.

### Inriktningen litteraturvetenskap och forskarutbildningsämnet Humanistiska studier

1995 fick dåvarande Örebro högskola en professor i litteraturvetenskap genom ett samarbete med Uppsala universitet. 1999 blev högskolan universitet. Under åren 1999-2012 antogs och examinerades elva doktorander i litteraturvetenskap.

2012 initierades ett förändringsarbete för att kvalitetssäkra forskarutbildningen vid Örebro universitet. Givet riktlinjen att ett forskarutbildningsämne behöver en professor och minst fyra lektorer, varav två med docentkompetens, för att en tillräckligt bärkraftig forskningsmiljö ska föreligga ansågs flera forskarutbildningsämnen vara för små. Ett annat viktigt incitament i arbetet var förändrade ramvillkor i form av färre antal doktorander generellt (2013 beslutade Örebro universitet att avskaffa utbildningsbidraget, detta skedde nationellt 20170701). Företrädare för litteraturvetenskap, retorik och svenska språket föreslog i det läget att man skulle lägga ner dessa forskarutbildningsämnen och istället inrätta ett gemensamt forskarutbildningsämne med tre inriktningar. Uppgiften och utmaningen var att tillskapa ett faktiskt samarbete samtidigt som de olika ämnesinriktningarna skulle svara upp mot kraven på forskarutbildningen inom respektive ämne. Mångvetenskaplighet med tydliga utgångar ansågs avgörande för ämnens identitet, för ämnens nationella och internationella relationer och för anställningsbarheten för de doktorander som skulle komma att examineras.

2014 beslutade HS-nämnden att lägga ner forskarutbildningsämnena litteraturvetenskap, retorik och svenska språket och inrätta forskarutbildningsämnet Språkstudier. År 2017 blev även engelska en inriktning i Språkstudier. Då arbetet i forskarutbildningen bedömdes fungera väl uppkom en önskan om att även historia skulle upphöra som eget forskarutbildningsämne, att Språkstudier skulle läggas ner, och ämnet Humanistiska studier skulle inrättas. Detta skedde också 2018 01 01.

I det utvecklingsarbete som genomförts i samband med den beskrivna processen har flera interna och externa utvärderingar haft stor betydelse. Det gäller t.ex. utvärderingar av forskning som ORU2015 och Arne Jarricks enmansutredning om humaniora (2015), interna utbildningsutvärderingar av historia 2011 och av Språkstudier 2016 liksom nu senast UKÄ:s utvärdering av forskarutbildningsämnet historia.

### **Ett gemensamt doktorandprogram inom HS området**

HS-nämnden vid Örebro universitet arbetar sedan 2016 med att utveckla ett gemensamt doktorandprogram för de 12 forskarutbildningsämnena som finns vid fakultetens fyra institutioner. Programmet som startade 2017 men fortfarande är under uppbyggnad leds av ett forskarutbildningsråd på uppdrag av fakultetsnämnden. Rådet, som leds av en studierektor för doktorandutbildningarna i nämnden, har åtta ledamöter varav en doktorandrepresentant. Ämnesansvarig i Humanistiska studier ingår i rådet. Syftet med programmet är att doktoranderna ska få tillgång till en bred forskarutbildningsmiljö vid sidan av ämnesmiljön. Programmet inkluderar t.ex. gemensam antagning en gång per år, en introducerande seminariereserie och ett gemensamt kursutbud med fokus på det som kan beskrivas som generiska kunskaper, t.ex. kurser i vetenskapsteori, kvalitativ metod och kvantitativ metod. En kurs i vetenskapsteori är obligatorisk för doktorander i Humanistiska studier. Övriga kurser som erbjuds på fakultetsnivå svarar mot de valfria delarna av kursdelen i utbildningen. Flera av kurserna är konstruerade i moduler så att ett ämne kan lägga in en ämnesspecifik del som en modul.

### **Nationella rådet för forskarutbildning i litteraturvetenskap**

Inriktningen litteraturvetenskap vid Örebro universitet är med i den nationella föreningen NFRL (Nationella rådet för forskarutbildning i litteraturvetenskap). Förutom att föreningen fungerar som ett kontaktnät mellan olika forskarutbildningar i litteraturvetenskap har den två huvudsakliga uppgifter: den ordnar årliga litteraturhistoriska kurser för doktorander och den arrangerar doktoranddagar i form av workshops i vilka doktorandernas projekt ventileras av både andra doktorander och seniora forskare.

### **Forskarutbildningens innehåll och avgränsning**

I forskarutbildningsämnet Humanistiska studier ingår alltså inriktningarna engelska, historia, litteraturvetenskap, retorik och svenska språket. Ämnets inriktningar förenas i att de utifrån en öppenhet för olika teoretiska perspektiv och metodologiska anslag har ett gemensamt fokus på frågor som rör individers och grupper värderingar, förståelse och tolkning av världen, samt på interaktion och kommunikation inom och över kulturgränser. Anslaget är inom samtliga ingående ämnesinriktningar både dåtid-, samtids- och framtidsorienterat.

Historia problematiserar samhällets tidsdimensioner och lyfter fram förändring och kontinuitet i det förflutna. Bland de områden där det finns särskild forskningskompetens vid Örebro universitet kan nämnas genushistoria, kulturhistoria och migrationshistoria. Den historievetenskapliga forskningen vid Örebro universitet har, tillsammans med den litteraturvetenskapliga forskningen, ett fokus på berättande och berättelser och deras betydelse för mänskligt meningsskapande.

Inom ämnesinriktningarna litteraturvetenskap och engelska studeras litteraturhistoria, litteraturteori och litteraturdidaktik. Vid Örebro universitet finns särskild kompetens inom områden som äldre och samtida skönlitteratur och genreöverskridande texter samt inom teoretiska perspektiv såsom narratologi och kulturstudier.

Retorik grundas på klassiska teorier och metoder för att kritiskt analysera persuasiva handlingar och objekt som tal, text, bild och andra symboliska uttryck. Forskningen vid Örebro universitet bedrivs inom områden som kriskommunikation, interkulturell retorik, kroppsspråk, visuell retorik, retorik och genus samt retorik och utbildning.

Ämnesinriktningarna svenska språket och engelska tematiserar ett antal aspekter av olika språksamhällen ur såväl ett historiskt som ett nutida perspektiv. Vid Örebro universitet finns en särskild kompetens inom områden som multimodalitet, språklig variation i tal och skrift och literacy och skriftkompetens, det senare inte minst ur ett ämnesdidaktiskt perspektiv. Betoningen på ämnesdidaktik delas av engelska, historia, litteraturvetenskap och svenska språket.

Inriktningen litteraturvetenskap inom Humanistiska studier fokuserar i huvudsak områden som litteraturteori (främst narratologi), litteraturhistoria och litteraturdidaktik. Intresset för språk- och litteraturteori delar man med inriktningarna engelska och svenska språket. Dessa ämnen har också, tillsammans med retoriken, ett gemensamt intresse för att analysera persuasiva handlingar och objekt. Inriktningarna litteraturvetenskap delar med historia ett särskilt intresse för berättarteori, ett historiskt

studium av litterära texter, användandet av fiktionstexter som historiskt källmaterial och gränsdragningen mellan fiktion och texter med faktiska anspråk. Samtliga ämnen är engagerade i lärarutbildningen och därmed i ämnesdidaktisk forskning. Men ämnesdidaktisk utbildning på forskarnivå (inklusive litteraturdidaktik) bedrivs i huvudsak via forskarskolan Utbildningsvetenskap och Didaktik (UVD), som är ett samarbete mellan pedagogikämnet och andra ämnen involverade i lärarutbildningen.

### **Forskningsmiljöer**

Forskarutbildningsämnet Humanistiska studier driver två mångvetenskapliga forskningsmiljöer. Syftet med miljöerna är såväl att samla och stödja pågående forskning som att initiera ny forskning: Berättande, Liv, Mening (BLM) och Språk och retorik i samhället (Sorís). Doktoranderna i Humanistiska studier är med i den ena eller båda dessa miljöer. I miljöerna får de lägga fram egen forskning och ta del av andra forskares projekt. Via miljöerna får de också tillgång till ett nationellt och internationellt kontaktnät.

### **Rekrytering och sammansättning av handledare och doktorander**

Rekryteringen av doktorander sker genom sedvanliga utlysningar och antagningsprocesser. Antalet doktorander med finansierad studietid är åtta, fyra kvinnor och fyra män. Av dessa är en verksam inom inriktningen engelska, två i litteraturvetenskap, en i retorik och fyra inom svenska språket. Under hösten 2018 rekryteras två doktorander till inriktningen historia. Därutöver finns två aktiva doktorander vars finansierade studietid har löpt ut.

I Humanistiska studier finns fyra professorer (en professor i historia har rekryterats och tillträder 20180701) och 21 lektorer varav sex docenter. Ämnesansvarig för forskarutbildningsämnet är professor Greger Andersson. Andersson samarbetar nära med inriktningsansvariga: professor Anders Björkqvall (svenska språket), professor Mats Deutschmann (engelska), professor Brigitte Mral (retorik) och docent Henric Bagerius (historia). För att ytterligare stärka forskningsmiljön har en forskare rekryterats i litteraturvetenskap (för en tvåårig anställning), en biträdande lektor rekryteras i svenska språket och en postdok (ettårig) rekryteras i antingen engelska eller historia. Dessutom rekryteras för närvarande lektorer till historia och svenska språket.

### **Förutsättningar**

#### *Personal*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifylld och bilagd tabell över handledare och lärare.

---

#### Bedömningsgrund:

Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga, pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

---

I inriktningen litteraturvetenskap finns två doktorander. De handleds av en professor och tre docenter. Handledarnas och övriga forskares kompetens svarar väl mot forskarutbildningens inriktning mot litteraturteori (främst narratologi), litteraturhistoria och litteraturdidaktik. Handledarnas medelålder är 61,5 år. Könsfördelningen är en kvinna och tre män.

För Humanistiska studier gäller att de olika inriktningarna representerar forskningsintressen och kompetenser som kompletterar varandra inte minst vad gäller teori och metod. Nedan presenteras handledare och övrig forskande personal inom Humanistiska studier. Inriktningen litteraturvetenskap presenteras först.

*Inriktning litteraturvetenskap*

Greger Andersson, professor: Forskning inom narratologisk teori, fiktionsteori, applikationen av teorier i textanalys och i undervisning om litteratur. Har genomgått handledarutbildning.

Carina Lidström, docent: Forskning inom svensk litteraturhistoria tidigmodern tid, skönlitterär sakprosa (i samband med bl.a. fikcionalisering) reseberättelser, genrefrågor. Har genomgått handledarutbildning.

Pär-Yngve Andersson, docent: Forskning om genrefrågor bl.a. om lyrisk prosa och litterära drag i faktatexter om naturen, litteraturdidaktik. Har genomgått handledarutbildning.

Sten Wistrand, docent: Forskning om fiktionsteori, förhållandet fakta-fiktion, genrefrågor, litteraturhistoria. Har genomgått handledarutbildning.

Ulrika Göransson, lektor: Forskning inom narratologisk teori, djurrättsfrågor.

I ämnet har också docent Erik van Ooijen rekryterats som forskare under två år (20180701-20200701).

*Inriktning engelska*

Mats Deutschmann, professor: Forskning inom sociolingvistik och språkpragmatik med fokus på mottagarupplevelser och hur dessa påverkas av stereotypifiering. Bedriver även tvärkulturella projekt inom detta område. Leder för närvarande två projekt (VR och Wallenberg finansierade) som behandlar ovanstående frågeställningar. Se [https://www.oru.se/personal/mats\\_deutschmann](https://www.oru.se/personal/mats_deutschmann)

Jenny Bonnevier, lektor: Forskning med litteraturvetenskaplig inriktning med fokus på feministisk teori och cultural studies. Arbetsnamnet för ett pågående projekt är "(Un)making Families: Representations of Reproductive Technologies and the Politics of Family in Contemporary American Culture".

Claire Hogarth, lektor: Forskning om frågor som rör retorik och skriftlig framställning. Företrädesvis verksam inom textanalys samt argumentation och debatt.

Mattias Jacobsson, lektor: Forskning inom engelsk språkhistoria och grammatik

Joseph Siegel, lektor (ansöker om docentur): Driver ett antal projekt i samarbete med Japan där han jämför kulturella skillnader i lärande och undervisning. Aktiv inom språkdidaktisk forskning, språkpragmatik samt forskningsmetodik.

Anna Uddén, lektor: forskning om litteraturens historicitet, historicerad narratologi och läsarterior. Nuvarande projekt är bland annat ett arbete om Jane Austen's *Emma* och dess historiska förhållande till populärromanen, samt ett högskolepedagogiskt projekt: Decoding English Literature, i samarbete med Högskolan i Halmstad samt Språkdidaktiska institutionen vid Stockholms Universitet.

*Inriktning Historia*

Henrik Bagerius, docent: forskning om samspelet mellan politik, kropp och sexualitet från medeltid till modern tid.

Izabela Dahl, docent: forskning utifrån socialkonstruktivistiska, feministiska perspektiv på sociala kategoriseringar och sociala maktstrukturer som är grundläggande inte bara för migrationsdiskurser utan för alla kulturella och sociala sammanhang.

Jimmy Engren, lektor: forskning om svensk emigrationshistoria och amerikansk social- och kulturhistoria på den ena sidan och svensk immigranthistoria och Latinamerikansk historia i bred mening på den andra. Har alltmer fokuserat på historisk biografi, muntlig historia och transnationella perspektiv.

Inom inriktningen historia har en ny professor rekryterats, som tillträder 180701. Dessutom pågår rekrytering av ytterligare en lektor.

*Inriktning retorik*

Brigitte Mral, professor: Forskning inom retorikens teori och metod, kriskommunikation, etc.

Marie Gelang, docent: Forskning inom actio - kroppsspråkets betydelse i kommunikativa situationer. Fokuserat på konflikthantering och medling. Dessutom forskning om visuell forskningskommunikation.

Noah Roderick, lektor: Retorik och språkforskning med särskilt fokus på genreteori. Forskning om Interkulturell kommunikation och vetenskapligt skrivande.

Assimakis Tseronis, lektor: Forskning inom argumentationsteori och praktik samt visuell argumentation. Därutöver samtalsforskning och interkulturell kommunikation.

#### *Inriktning svenska språket*

Anders Björkvall, professor: Genre-, text- och skriftbruksforskning; multimodalitet. Arbetar t.ex. för närvarande inom RJ-projektet *En ny genre och dess arkeologi: Svenska myndigheters värdegrundstexter* (<https://www.oru.se/forskning/forskningsprojekt/fp/?rdb=p1859>).

Eric Borgström, lektor: Forskning inom skrivundervisning och bedömning av skrivande.

Helge Räihä, lektor: Forskning inom ämnesdidaktik, och inom flerspråkighet, nyanländas lärande, språktester.

Tomas Svensson, lektor: Forskning om literacy, intresse för hur kulturell bakgrund kopplas till literacy och till samhällsnormer.

I ämnet pågår för närvarande rekrytering av en biträdande lektor (fyra år) och en lektor.

Uppräkningen visar såväl på bredden i enhetens forskning som på närheten och överlappningen mellan de olika inriktningarna. Att det senare är fallet visar också en tabell över handledningssituationen, eftersom handledare hämtas från olika inriktningar inom Humanistiska studier eller från andra ämnen vid universitetet eller ett annat lärosäte. Det senare gäller endast biträdande handledare.

<b>Doktorand</b>	<b>Huvudhandledare</b>	<b>Biträdande handledare</b>
Anna Heuman, sv. språket	Anders Björkvall (sv. språket)	Mats Deutschmann (engelska)
Ida Melander, sv. språket	Anders Björkvall (sv. språket)	Mats Deutschmann (engelska)
Linda Söderlindh, retorik	Brigitte Mral (retorik)	Anders Sigrell (retorik)
Linus Pentikäinen, retorik	Brigitte Mral (retorik)	Max Lyles (juridik), Eric Bylander (juridik), Marie Gelang (retorik)
Mattias Östling, engelska	Mats Deutschmann (engelska)	Anders Björkvall (sv. språket), Joseph Siegel (engelska)
Per Klingberg, litteraturvetenskap	Greger Andersson (litteraturvetenskap)	Carina Lidström (litteraturvetenskap), Sten Wistrand (litteraturvetenskap)
Sofia Hort, sv. språket	Greger Andersson (litteraturvetenskap)	Per Ledin (sv. språket), Johan Öhman (pedagogik)
Tommy Sandberg, litteraturvetenskap	Greger Andersson (litteraturvetenskap)	Pär-Yngve Andersson (litteraturvetenskap)
Anna-Maija Norberg, sv. språket	Anders Björkvall (sv. språket)	Mikael Quennerstedt (idrott)
Sanela Bajramovic Jusufbegovic, historia	Catharina Carlsson Wetterberg (historia)	Henric Bagerius (historia), Maria Småberg (historia)

### **Ämnesdidaktik**

Ämnesdidaktisk utbildning på forskarnivå (inklusive litteraturdidaktik) vid Örebro universitet bedrivs i huvudsak via forskarskolan Utbildningsvetenskap och Didaktik (UVD), som är ett samarbete mellan pedagogikämnet och andra ämnen involverade i lärarutbildningen (se vidare under *Forskarutbildningsmiljö*).

### Kompetensutveckling

Inom Humanistiska studier gäller att professorer enligt anställningsavtal är till 70 % fakultetsfinansierade vilket säkrar en hög forskningsgrad och ger goda möjligheter att följa utvecklingen inom ämnet. Övriga handledare har möjlighet till vetenskaplig kompetensutveckling genom forskningstid i projekt och/eller den kompetensutvecklingstid om 20 % som tilldelas lektorer. Flera anställda har sökt och tilldelats extra forskningstid från HumUS eller HS-fakulteten, så har t.ex. docent Carina Lidström tilldelats extra forskningstid av HS-fakulteten både 2016 och 2018. Den pedagogiska kompetensutvecklingen grundläggs genom handledarutbildning, som samtliga handledare i inriktningen litteraturvetenskap genomgått.

Vid sidan av att ämnets handledare deltar i det vetenskapliga samtalet genom publikationer och konferensdeltagande, utvecklas deras kompetens genom ämnets Högre seminarium. Det Högre seminariet är gemensamt för Humanistiska studier. I seminariet möts doktorander, forskare inom de fem forskningsinriktningarna i enheten och externa forskare för att presentera och ventilera pågående och avslutade projekt. Den pedagogiska och vetenskapliga kompetensen utvecklas även genom deltagande i handledarkollegier.

### Tillsättande av handledare

Handledarnas roll och uppgifter framgår i *Regelhandbok* s.24-25.<sup>1</sup> I dokumentet *Studiehandledning för doktorander antagna vid Humanistiska studier* redogörs för tillsättande av handledare:

För doktorand som antas till forskarutbildning utses inför antagning en huvudhandledare och en biträdande handledare. Som huvudregel gäller att huvudhandledaren ska vara anställd i de ämnen som ingår i forskarutbildningsämnet Humanistiska studier vid Örebro universitet. Handledare föreslås av ämnets handledarkollegium efter beredning av ämnesföreträdare. Prefekt fattar beslut om tillsättning av handledare och avgör eventuella undantag från huvudregeln angående anställning för huvudhandledare. [...] Då handledare utses ska vikt läggas vid vetenskaplig kompetens inom det planerade forskningsområdet samt vid handledarkompetens. Dessa kvalitetskriterier gäller för såväl huvudhandledare som biträdande handledare. Huvudhandledare ska ha minst docentkompetens och biträdande handledare ska ha minst doktorsexamen. Minst en av handledarna ska ha genomgått kurs i handledning av forskarstuderande.<sup>2</sup>

I *Regelhandboken* anges att en doktorand som önskar byta handledare bör anmäla detta direkt till prefekten. Doktoranden behöver inte ange några skäl för byte av handledare och behöver inte delta i några överläggningar i ärendet. Om doktoranden så önskar kan hen inleda med att tala med någon annan person vid universitetet.

### Värdering

Antalet handledare inom Humanistiska studier svarar väl mot doktorandutbildningens volym och innehåll. Den sammantagna kompetensen är god. Doktoranderna inom Humanistiska studier har tillgång till handledarresurser inom såväl sin egen inriktning som inom övriga inriktningar i forskarutbildningsämnet.

Handledarna inom ämnesinriktningen litteraturvetenskap har en ämnesmässig kompetens som svarar mot ämnets inriktning mot litteraturhistoria (i bred bemärkelse) och litteraturteori. De har alla genomgått handledarutbildning.

Doktorandstudier med inriktning mot litteraturdidaktik bedrivs i huvudsak via forskarskolan Utbildningsvetenskap och Didaktik (UVD), som är ett samarbete mellan pedagogikämnet och andra ämnen involverade i lärarutbildningen. Även inom denna inriktning finns god handledarkompetens.

<sup>1</sup> Regelhandbok för utbildning på forskarnivå vid Örebro universitet – information om nationella och lokala regler för utbildningen på forskarnivå.

<sup>2</sup> <https://www.oru.se/contentassets/6c490374cb6646ce8499d67463d4ac2f/studiehandledning-hum-stud>

Vid de gemensamma Högre seminarierna där både seniora och juniora forskares forskning ventileras får doktoranderna tillgång till en mångvetenskaplig miljö där deras egen och andras forskning diskuteras utifrån olika perspektiv. En särskild styrka med dessa seminarier är de teoretiska och metodologiska diskussioner som ofta rör sig inom och mellan humanistiska ämnen.

En utmaning är att medelåldern i handledargruppen inom inriktningen litteraturvetenskap är relativt hög och ämnet kommer inom de närmaste åren att behöva göra flera nyrekryteringar. Denna utmaning hanteras genom institutionens kompetensförsörjningsplan. Närliggande tillskott till inriktningen (under 2018/19) är en lektor som återkommer efter att ha haft uppdrag som prefekt och en två-årig anställning för en yngre forskare.

## Förutsättningar

### *Forskarutbildningsmiljö*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifyllda och bilagda tabeller.

---

#### Bedömningsgrund:

Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

---

Doktorandernas projekt inom inriktningen litteraturvetenskap har traditionell ämneskaraktär samtidigt som de är tydligt förankrade i miljön vid Örebro universitet och de kompetenser som finns i forskargruppen i litteraturvetenskap. Förutom den litteraturvetenskapliga miljön relaterar doktoranderna till den mångvetenskapliga miljön i forskarutbildningsämnet Humanistiska studier. Genom HS-fakultetens verksamhet får de del av en än större miljö och möter forskare och doktorander från flera institutioner och ämnen. NFRL:s verksamhet ger dem nationella ämnesmässiga förankring. Forskningsmiljöerna BLM och Soris och handledarnas internationella kontakter tillsammans med deltagande i nationella och internationella konferenser ger doktoranderna, slutligen, tillgång till relevanta internationella forskningsmiljöer.

En av doktoranderna skriver en sammanläggningsavhandling. I projektet analyseras fyra varianter av narratologikritik som alla hävdar att narratologin som teori inte beskriver narrativ fiktion på ett adekvat sätt. Doktoranden undersöker de argument som framförs för och emot den aktuella teoribildningen och jämför de olika kritiska perspektiven såväl i rent teoretiska delstudier som i studier av enskilda litterära verk. Projektet anknyter till en etablerad profil inom inriktningen litteraturvetenskap och har en tydlig hemvist inom forskningsmiljön BLM. Såväl genom handledarnas internationella kontaktnät som genom olika arrangemang i BLM har doktoranden fått möjlighet att ventileras sin forskning både nationellt och internationellt. I de Högre seminarierna och i de workshops som anordnas av NFRL har doktoranden diskuterat sin forskning både med forskare som representerar andra fält inom litteraturvetenskapen (allmän och engelsk) och med forskare från andra ämnesinriktningar. I de senare sammanhangen har det generella metateoretiska anslaget och projektets tydlighet och relevans prövats.

Den andra doktoranden skriver en litteratur- och genrehistoriska avhandling om den brittiske författaren George MacDonalds barn- och vuxensagor. MacDonald ägnade sig åt "genreexperiment" som inte alltid blev uppskattade av samtiden men som senare bl.a. kommit att betraktas som föregångare till fantasygenren. Ämnet relaterar till forskningsmiljön BLM genom doktorandens intresse för MacDonalds speciella berättarkonst och genom hypotesen att MacDonald anknyter till och förhandlar viktiga samtidsfrågor i särskilt vuxensagorna. För denna doktorand har det varit viktigt att

anknyta till internationell forskning såväl inom fantasyn i allmänhet som till mer specifik MacDonaldforskning. Även denna doktorand har ventilerat sin forskning i de Högre seminarierna och NFRL:s workshops. Doktoranden har också lagt fram sin forskning i seminarier vid bl.a. Stockholms universitet. Vid de högre seminarierna i Örebro har doktoranden regelbundet mött forskare från inriktningar som ämnet engelska och historia. Båda dessa inriktningar har ett intresse för projektet.

### Ämnet vid Örebro universitet

De fem ämnena (ämnesinriktningar inom forskarutbildningsämnet) arbetar, vid sidan av den gemensamma forskarutbildningen, tillsammans i en organisatorisk enhet, enheten för humaniora, inom institutionen HumUS. Det finns med andra ord ett ständigt pågående samarbete i vardagen, men också samarbete kring strategiska frågor och långsiktig planering.

Doktoranderna har kontor tillsammans med övrig undervisande och forskande personal i enheten. Detta medför att de på ett naturligt sätt uppfattas som kolleger och de får god inblick i det pågående arbetet inom enheten. Dessutom skapar denna placering rika tillfällen för informella kontakter mellan doktorander, mellan doktorander och övriga forskare och mellan doktorander och ämnesansvarig och enhetschef.

*Det högre seminariet:* Vid enheten för humaniora finns ett mycket aktivt Högre seminarium. Så genomförs ett eller flera seminarier varje vecka under våren 2018. Dessutom genomförs under terminen en gemensam forskardag och en workshop.<sup>3</sup> Vid drygt en tredjedel av seminarierna deltar forskare från andra lärosäten och presenterar sin forskning. I övriga seminarier lägger både seniora och juniora forskare fram forskning. Seminarierna ger rika tillfällen för doktoranderna att få del av aktuell forskning, presentera sin egen forskning och delta i ventileringen av olika projekt.

*Miniseminarier:* Vid sidan av de Högre seminarierna har handledarna i litteraturvetenskap tillsammans med doktoranderna i inriktningen och doktoranden i retorik tillskapat ett mindre framläggingsseminarium. Strukturen är informell och tillkom efter samtal om vilken typ av verksamhet doktoranderna såg som mest önskvärd. Varje vecka tillfrågas doktoranderna via mail om de vill mötas till ett miniseminarium och om de i så fall har texter att ventilera. Doktoranderna själva har beskrivit detta som ”lågriskseminarier” (utan att för den skull kritisera den ordinarie seminarieverksamheten) och uttryckt att det är värdefullt såväl att skriva några sidor varje vecka som att regelbundet tränas i att kritiskt och konstruktivt granska andras bidrag.

### De två forskningsmiljöerna BLM och Soris

*Forskningsutvärderingar:* Forskningen inom enheten för humaniora har utvärderats vid flera tillfällen, senast i ORU 2015 och i en enmansutredning av Arne Jarrick (2015) om just forskning i de humanistiska ämnena vid Örebro universitet. Den förra utredningen var baserad på Web of Science medan den senare relaterade forskningen inom humaniora vid Örebro universitet till situationen för humaniora globalt. I den interna bearbetningen av utredningarna, och material som vetenskapsrådets rapport om litteraturvetenskaplig forskning, betonades att forskningen bör koncentreras till tydligt framskrivna frågor; att dessa frågor bör ha en så öppen karaktär att de kan intressera forskare även utanför det egna ämnet; att forskare ska ta sig an dessa frågor på ett medvetet metodologiskt sätt; och att resultaten ska publiceras i vetenskapliga fora, helst tidskrifter med hög status som tillämpar open access. Sammantaget kan sägas att man vill motverka ”solistforskning”, en ensidig betoning på svenskspråkiga monografier, och en allt för traditionell ämnesmässig orientering. Dessa utvärderingar har spelat en viktig roll i utvecklingsarbetet inom enheten för humaniora och för forskarutbildningen i Humanistiska studier.

- Själva tillkomsten av Humanistiska studier liksom engagemanget i fakultetsgemensamma seminarier och kurser kan betraktas som ett sätt att möta upp utmaningarna i utredningarna

<sup>3</sup> Se program: <https://www.oru.se/institutioner/Humaniora-utbildning-och-samhallsvetenskap/kalendarium-for-hogre-seminarier-mm/humaniora/>



bl.a. genom den ökade ämnesmässiga bredd som dessa samarbeten inneburit. Det mångvetenskapliga samarbetet har i sig själv ökat dialogen mellan olika ämnen och ämnestraditioner och skärpt kraven på tydlighet och relevans i beskrivningen av olika forskningsprojekt.

- Humanistiska studier arbetar strategiskt med att stärka artikelskrivandet, så har forskare vid enheten under 2017-18 erbjudits en kurs i artikelskrivande, flera doktorander har skrivit artiklar och alla har tillsammans med handledare aktivt arbetat med frågan om de ska skriva en sammanläggningsavhandling eller en monografi. Under 2018 har en strategidag för samtliga forskare i enheten genomförts och under hösten planeras en skrivretreat. För att stimulera artikelskrivande finns stöd för språkgranskning både centralt på universitetet genom Grants Office och i enheten.
- I syfte att öka internationaliseringen genom aktivt konferensdeltagande avsätts medel i budget för dessa ändamål som alla i enheten uppmanas söka. För att göra processen genomskinlig fattas beslut om anslag för resor av enhetsledningsrådet.

*Forskningsmiljöer:* För att motverka den ”splittring” som utredningarna påtalat har enheten förnyat en forskningsmiljö (BLM) och tillskapat en (Soris). Syftet med miljöerna är att såväl samla och stödja pågående forskning som att initiera ny forskning. Så anges i ”Rapport om forskningsmiljön Berättande, Liv, Mening (BLM) vid Örebro universitet” att miljön ska vara en ”mötesplats” för forskare vid Örebro universitet, nationellt och internationellt, en ”plattform” för olika arrangemang, ett ”resurscenter, och stimulera till ”spetsforskning”.

BLM, som är den miljö i vilken de båda doktoranderna inom inriktningen litteraturvetenskap ingår, uppkom som en tvärvetenskaplig miljö med bas i ämnena historia och litteraturvetenskap. I en första fas 2007-2014 genomfördes workshops och seminarier. En ny fas inleddes 2015/2016. För litteraturvetenskapens del följde BLM på och sammanföll till viss del i tid med i ett nordiskt baltiskt nätverk ”Nordic Network of Narrative Studies”.<sup>4</sup> Ur detta nätverk har en rad forskningsmiljöer uppstått i flera skandinaviska länder och Baltikum som haft stort inflytande i internationella sammanslutningar som ENN, Narrative och Narrative Matters.

Läro- och utbildningsnämnden (LUN) har dessutom initierat att den ämnesdidaktiska forskningen ska profileras mot tre inriktningar: hållbar utveckling, kommunikation och lärande, och betyg och bedömning. För var och en av dessa inriktningar finns en vetenskaplig ledare och en koordinator. Två av koordinatorerna är lektorer vid enheten för humaniora. Samtliga doktorander inom Humanistiska studier är med i en eller flera av miljöerna.

Doktorand	Forskningsmiljö
Anna Heuman, sv. språket	Soris
Ida Melander, sv. språket	BLM, Soris
Linda Söderlindh, retorik	BLM
Linus Pentikäinen, retorik	Soris
Mattias Östling, engelska	Soris
Per Klingberg, litteraturvetenskap	BLM
Sofia Hort, sv. språket	Soris
Tommy Sandberg, litteraturvetenskap	BLM
Anna-Maija Norberg, sv. språket	Soris
Sanela Bajramovic Jusufbegovic, historia	BLM

Forskningsmiljöerna och de workshops och konferenser som anordnas i anslutning till dessa ger

<sup>4</sup> <http://nordicnarratology.net.ut.se/>

doktoranderna möjlighet att lägga fram sin forskning, bygga egna nätverk, lära känna forskare samt få information om konferenser och publiceringskanaler. Så arrangerades t.ex. ett symposium i november 2017 med temat ”sameness and difference in narratology”.

### **Ämnesdidaktisk forskning**

Den ämnesdidaktiska forskningen inom litteraturvetenskap kan genomföras i Humanistiska studier eller inom forskarskolan Utbildningsvetenskap med inriktning mot didaktik (UVD). Forskarskolan förestås och koordineras av pedagogikämnet, och utgör en långsiktig etablering i syfte att skapa en utbildning på forskarnivå som erbjuder tvärvetenskapliga perspektiv på didaktik inom ramen för olika ämnesinriktningar. Det finns ämnesdidaktisk kompetens inom handledargruppen vid Humanistiska studier varför handledare från ämnet fungerar som huvudhandledare eller biträdande handledare i ett nära samarbete med pedagogikämnet. Så finns i den nuvarande kullen av doktorander i UVD en doktorand med inriktning mot litteraturdidaktik och en med inriktning mot historieämnets didaktik antagna i pedagogik. Forskare från litteraturvetenskapen och historieämnet fungerar i dessa fall som biträdande handledare. En doktorand i svenska språket är antagen inom UVD med huvudhandledare och biträdande handledare från Humanistiska studier och en biträdande handledare från pedagogik.

Inom humanistiska studier pågår ett långsiktigt arbete för att bygga upp en stark kompetens i ämnesdidaktik, så har t.ex. flera avhandlingar i svenska språket ämnesdidaktisk karaktär, men även fortsättningsvis ämnar vi bedriva forskarutbildning i samarbete med pedagogikämnet (och andra ämnen) inom forskarskolan UVD. Genom detta samarbete får doktoranderna tillgång till en bred handledargrupp, ett riktat kursutbud, workshops, internat, och ett doktorandnätverk inom ämnesdidaktik.

### **Arbetet med doktorandutbildningen inom HS-fakulteten**

Som nämndes i bakgrunden arbetar HS-fakulteten vid Örebro universitet sedan 2016 med att utveckla ett gemensamt doktorandprogram för de 12 forskarutbildningsämnena som finns vid fakultetens fyra institutioner. Programmet som startade 2017 är fortfarande under uppbyggnad. Det leds av ett forskarutbildningsråd på uppdrag av fakultetsnämnden. Humanistiska studier har sett det som viktigt under denna uppbyggnadsfas att ämnesansvarig ingår i rådet för att kunna säkerställa att det blir en bra balans mellan ett brett generiskt kursutbud (och andra aktiviteter) och ämnesbredd och ämnesdjup.

Syftet med det gemensamma doktorandprogrammet är dels att doktoranderna ska få tillgång till en bred forskarutbildningsmiljö vid sidan av ämnesmiljön och dels att kvalitetssäkra forskarutbildningen i en situation där antalet doktorander minskat. Problemet med mindre doktorandkullar är inte begränsat till HS-området vid Örebro universitet utan behöver hanteras inom så gott som samtliga områden. Nationellt behandlas frågan i litteraturvetenskap via föreningen Nationella rådet för forskarutbildning i litteraturvetenskap (NFRL).

### **Nationell och internationell ämnesförankring**

De olika inriktningarna inom Humanistiska studier har en god ämnesförankring nationellt och internationellt. Nationellt är inriktningen mot litteraturvetenskap med i NFRL. Föreningen har till uppgift att anordna litteraturhistoriska kurser med hög kvalitet för doktoranderna. Vid det årliga mötet i juni varje år planeras sådana med god framförhållning. Sedan första kursen om romantiken 2012 i Stockholm har en rad universitet och högskolor erbjudit historiska kurser om 7,5 hp: Renässansen i Linköping 2013/2014, ”Perspektiv på antiken” i Göteborg 2014/2015, ”Europeisk 1700-talslitteratur” i Lund 2015/2016, ”Mellan romantik och modernt genombrott: Romanens tid” på Södertörn 2016 och i Umeå januari 2017 samt en kurs i bok- och mediehistoria i Uppsala 2017/2018. Under 2018 erbjuder Linköping och Stockholm i samarbete kursen ”Perspektiv på medeltiden”.

Utöver historiska kurser anordnas i NFRL:s regi nationella workshops för doktorander. Syftet med dessa är att ge doktoranderna tillfälle till framläggningar av avhandlingsartiklar eller projektplaner av olika slag under olika faser av utbildningen.

De kurser som de nuvarande doktoranderna med litteraturvetenskaplig inriktning läst är: Europeisk 1700-talslitteratur, 7,5 hp och Mellan romantik och modernt genombrott: Romanens tid, 7,5 hp. Hösten 2018 är det dags för kursen Perspektiv på medeltiden, 7,5 hp. Doktoranderna har också deltagit i workshops för doktorander anordnade av NFRL vid Södertörn (2015), Karlstad (2016) och Linköping (2018).

Örebro universitet tar aktiv del i NFRL genom att ämnets professor deltar i föreningsmöten och genom doktorandernas deltagande i olika arrangemang. Handledare och doktoranderna har bedömt att nämnda kurserna och framläggingsseminarierna har hög kvalitet och dessutom ger doktoranderna tillfälle att bekanta sig med forskare från andra svenska lärosäten och följa den forskning som pågår där. De får också tillfälle att följa övriga pågående doktorandprojekt i ämnet.

Alla doktoranderna i Humanistiska studier uppmuntras dessutom att delta i seminarier och workshops vid andra lärosäten i Sverige. Så har t.ex. en av doktoranderna med litteraturvetenskaplig inriktning deltagit "Daughters of Chaos: 8th International Deleuze Studies Conference Stockholm 2015", en annan har deltagit i kursen: "Stat, Nation, Imperium", 7,5 HP, given vid Engelsbergseminariet 2017, och de har haft framläggingsseminarier vid Stockholms och Uppsala universitet. Doktorander från andra ämnen vid Örebro universitet, från Linnéuniversitetet och från Stockholms universitet har även valt att ventilera sina projekt vid seminariet i Örebro.

Handledarkollegiet uppfattar det som särskilt viktigt att doktoranderna får lägga fram och ventilera sin forskning i nationella och internationella sammanhang inför forskare som specialiserar sig på de områden deras projekt berör. Det har också visat sig att sådana kontakter och deltagande i konferenser stärker möjligheten att publicera forskning i internationella tidskrifter och antologier. Doktoranderna får del av internationella kontakter via miljöerna – t.ex. ovan nämnda nätverk kring BLM och det symposium som anordnades 2017 –, genom handledarnas internationella nätverk och genom att man uppmanas att skapa egna kontakter som anknyter till forskningsprojekten. En doktorand i inriktningen litteraturvetenskap har tillsammans med handledare planerat och genomfört en panel vid ISSN:s "2016 International Conference on Narrative" i Amsterdam 16–18 juni. Doktoranden deltog även med en posterframläggning vid ENN:s konferens i Prag, hösten 2017. Den andra doktoranden har tillsammans med en annan handledare medverkat vid en konferens om "the uncanny" i Warszawa. Denna doktorand har dessutom, utifrån sitt projekt om George MacDonald, deltagit med paper i konferenser som "International Conference for the Fantastic in the Arts i Orlando" 2017 och "George MacDonald's Scotland" vid University of Aberdeen 2017.

### Värdering

Vår bedömning är att doktorander i Humanistiska studiet vid Örebro universitet har tillgång till en forskarutbildningsmiljö som präglas av den närhet och tillgänglighet som ofta kännetecknar mindre miljöer samtidigt som de har tillgång till en ämnesmässigt bred miljö och en nationell och internationell ämnesmässig förankring.

Vi uppfattar alltså att det kvalitetssäkringsarbete som initierades av fakultetsnämnden varit framgångsrikt och att resultatet av de nämnda förändringarna är tillfredsställande. Nedläggningen av flera små forskarutbildningsämnen och etableringen av först Språkstudier och sedan Humanistiska studier har inneburit en större och mer dynamisk forsknings- och forskarutbildningsmiljö. De initiativ som tagits inom miljön för att samtidigt stärka och bredda forskningen, bl.a. för att möta upp utmaningarna i de ovan nämnda utredningarna, i form av miljöer, ökad satsning på internationalisering, bredare publiceringsvägar etc., har gynnat forskningen vid enheten och forskarutbildningsmiljön. Arbetet med ett gemensamt doktorandprogram inom HS-fakulteten har lett till ett starkt erfarenhetsutbyte mellan olika forskarutbildningsämnen, en ytterligare breddad forskarutbildningsmiljö och ett förstärkt kursutbud med betoning på generiska kunskaper. Samarbetet inom NFRL har säkerställt litteraturhistoriska kurser med mycket god kvalitet och en nationell ämnesförankring.

Även en välfungerande forskarutbildningsmiljö har dock utvecklingspotential. En utmaning är att upprätthålla en god balans mellan kravet på bredd och kravet på ämnesinriktad fördjupning, så att en doktorand uppnår goda kunskaper och färdigheter som relaterar till forskning i allmänhet, bred ämnesmässig förankring och specialistkunskaper inom sitt speciella forskningsområde. För att möta denna utmaning förs ett pågående samtal i handledarkollegiet, inom forskarutbildningsrådet vid HS-fakulteten och i NFRL om t.ex. handledning, det Högre seminariet och det lokala och nationella kursutbudet.

Det är också viktigt att fortsätta arbetet med en stärkt internationalisering. Vad gäller internationella publiceringar, internationellt konferensdeltagande och internationella nätverk så spelar dessa redan nu en viktig roll. Ett viktigt arbete som redan påbörjats och som relaterar till internationalisering är att flera ämnesinriktningar inom Humanistiska studier där man tidigare i allmänhet skrivit monografier nu också arbetar med sammanläggningsavhandlingar. Handledarkollegiet kommer också under det närmaste året att undersöka möjligheten att i högre grad möjliggöra för doktorander att planerar in studieperioder i internationella miljöer, t.ex. via de kortare forskarskolor som erbjuds i olika sammanhang, så erbjuds 2018 exempelvis internationella doktorandkurser i narratologi i Tammerfors, Århus eller vid Ohio State University, eller i form av kortare eller längre studieperioder vid andra universitet.

### **Utformning, genomförande, resultat**

#### *Måluppfyllelse – kunskap och förståelse*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

---

#### Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

---

I detta avsnitt redogör vi först för hur ASP:n reviderats i samband med det förändringsarbete som beskrivits inledningsvis. Därefter beskriver vi hur vi säkerställer måluppfyllelse när det gäller området kunskap och förståelse.

#### **ASP och kurser**

Framskrivandet av den första ASP:n för det tidigare forskarutbildningsämnet Språkstudier gjordes samtidigt som Örebro universitet tog fram nya riktlinjer för detta dokument. I dessa poängterades att examensmålen för doktorsexamen skulle vara närvarande i all planering och genomförande av forskarutbildning. ASP:n har därefter reviderats två gånger i samband med att först engelska blev en inriktning i Språkstudier och att sedan Humanistiska studier tillkom. De nya riktlinjerna har bl.a. inneburit att ett kursmoment skrivits fram som anknyter till och examinerar mål D6 ”visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt”. Dessutom har fördelningen mellan de obligatoriska och de valfria poängen förändrats, så att andelen valfria poäng ökats men istället knutits till block. De kurser som doktoranden läser ska därmed svara mot de mål som anges i blocken. Härmed garanteras ämnesmässig fördjupning och måluppfyllelse samtidigt som det skapas utrymme för deltagande i fakultetsgemensamma kurser och kurser som arrangeras vid andra universitet eller via nationella och internationella samarbeten. Genom denna skrivning rymmer också ASP:n den studiegång som gäller för de doktorander som läser med ämnesdidaktisk inriktning via forskarskolan UVD.

Forskarutbildningen i Humanistiska studier vid Örebro universitet utgörs av 60 hp kurser och 180 hp avhandlingsarbete. Den obligatoriska kursdelen omfattar 15 hp och den valbara delen 45 hp. Den

valbara delen är organiserad i fyra block. Dessa block är organiserade så att de i praktiken också utgör en fördjupning inom den aktuella inriktningen, i det här fallet litteraturvetenskap. 30 hp av de valbara poängen måste läsas inom block 1: "Fördjupningskurser inom respektive huvudinriktning". Övriga 15 hp kan läsas i följande block:

- block 2: "Fördjupad teoretisk och metodologisk kunskap inom något för forskningsprojektet relevant område, 0-15 hp"
- block 3: "Att forska och utbilda", 0-15 hp
- block 4: "Vetenskapen och dess villkor", 0-15 hp.

I ovan beskrivna process har inte bara ASP:n utan även kursernas innehåll och examinationsuppgifter setts över och förändrats där det har behövts. På så sätt har vi fått till stånd ett tydligare flöde från examensmål till kursmål och till aktiviteter i kursen och examinationsuppgifternas utformning. Examensmålen har också blivit tydligare närvarande i ISP, genom att planerade och genomförda aktiviteter kopplas till examensmål.

#### **Doktoranden kan visa bred kunskap och förståelse inom forskarutbildningsämnet**

Både de obligatoriska kurserna och de valbara kurserna bidrar till bredden i utbildningen. Den obligatoriska kursen "Språk-, historie-, litteratur- och retorikvetenskapliga teorier och metoder", 7,5 hp<sup>5</sup> ger en grundläggande introduktion till teorier och metoder i de aktuella humanistiska forskningsfälten. Kursens mål är att ge:

systematisk förståelse för de aktuella forskningsfälten, kännedom om för fälten centrala teorier och metoder, förmåga att identifiera vetenskapliga frågor som relaterar till de aktuella inriktningarna och att pröva och värdera en vetenskaplig argumentation inom det aktuella fältet, och förmåga att skriva och muntligt presentera vetenskapliga texter på ett för målgruppen motiverat och tillgängligt sätt.

Detta examineras genom att doktoranderna gör fyra muntliga framställningar i vilka de redovisar en teoretisk och metodisk granskning av avhandlingar inom de aktuella fälten. I en skriftlig framställning gör doktoranden en både jämförande och syntetiserande analys av forskningsfältens teorier och metoder. I en annan skriftlig framställning ska doktoranden reflektera över en genomförd konferenspresentation och processen runt en sådan presentation. Slutligen krävs en skriftlig reflektion över ett vetenskapligt seminarium.

De kurser som ingår i valfria kurser block 1 i ASP:n "Fördjupningskurser inom respektive huvudinriktning" har för inriktningen litteraturvetenskap en litteraturhistorisk profil. Här placeras de kurser som anordnas via NFRL. Kurserna behandlar olika aspekter av en litteraturhistorisk epok och ger inblick i forskning relaterat till epoken. Examination sker genom att doktoranderna håller föredrag och skriver längre uppsatser i vilka de redovisar både sin kännedom om fältet och visar att de kan identifiera och diskutera relevanta forskningsfrågor. Som exempel presenteras här examinationsuppgiften i 1700-talskursen:

1700-talskursen omfattar 7,5 hp och examinationen består dels av en essäuppgift om 25 000–30 000 tecken inkl. blanksteg (Times New Roman, 12 punkter, radavstånd 1,5), dels av ett 20 minuter långt föredrag i samma ämne som essäuppgiften [...]

Essäuppgiften är forskningsinriktad. Den bör alltså ha sedvanlig, vetenskaplig karaktär. Den är valbar och nedan finns sju uppgifter att välja bland.

I blocket "Fördjupningskurser inom respektive huvudinriktning" har doktoranden också möjlighet att läsa en eller flera individuella läskurser om 7,5 hp. Målet med en sådan kurs är att doktoranden ska få ett:

<sup>5</sup> Se kursplan <https://www.oru.se/utbildning/utbildning-pa-forskar-niva/forskarutbildningskurser/humus/sprakstudier/sprak-litteratur--och-retorikvetenskapliga-teorier-och-metoder-75-hp/>

brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet (mål 1); förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forsknings-områdets metoder i synnerhet (mål 2); förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap (mål 7); fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används (mål 10).

Båda doktoranderna i inriktningen litteraturvetenskap har läst sådana kurser som nära relaterar till deras eget forskningsområde: ”Romans, saga och fantasy under 1800-talet” respektive ”Narratologikritik”. Kurserna har redovisats muntligt och genom att doktoranderna i en längre text relaterat den lästa litteraturen till sina forskningsprojekt.

### **Doktoranden kan visa bred kunskap och förståelse för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet**

Doktorander i Humanistiska studier ska under sitt första år redovisa ett avhandlings-pm. I *Studiehandledningen* anges följande:

Avhandlings-pm behandlar avhandlingens problemområde, preliminärt syfte och preliminära forskningsfrågor, initial presentation av tidigare forskning på området, samt planerad teoriinramning och metodanvändning, inklusive inledande forskningsetiska överväganden. Avhandlings-pm bör omfatta 20–25 sidor.

Under 2018 genomfördes dessa redovisningar dels vid en forskardag dit alla forskare vid enheten var inbjudna och dels i form av ett Högre seminarium för en doktorand som inte kunde delta under forskardagen. PM och efterföljande ventilerings har ett tydligt fokus på teoretiska och metodologiska frågor.

Målet examineras även, som nämnts ovan, i den inledande kursen ”Språk-, historie-, litteratur- och retorikvetenskapliga teorier och metoder” samt i de kurser som ingår i valfria kurser Block 1 ”Fördjupningskurser inom respektive huvudinriktning”. I kursen ”Språk-, litteratur- och retorikvetenskapliga teorier och metoder” finns ett moment som särskilt avser mål D2, D3 och D6. Momentet gäller deltagande i högre seminarier och nationella och internationella konferenser där doktoranderna presenterar och försvarar sin forskning. I kursen ingår att doktoranderna ventilerar abstrakt och planerade föredrag med handledare och skriftligt utvärderar både seminarier och egna presentationer vid vetenskapliga konferenser.

Den obligatoriska kursen i vetenskapsteori, som ingår i det gemensamma kursutbud som HS-fakulteten erbjuder, avser mål D2, D3, D4 och D10. Kursen är tillgänglig för alla doktorander vid lärosätet och, i mån av plats, även för doktorander från andra lärosäten. Kursen behandlar generella frågor kring vetenskap och dess funktion. I centrum står det så kallade demarkationsproblemet med frågor som: Vad skiljer ett vetenskapligt tänkande från en förvetenskapligt eller ovetenskapligt? Vad kan man lägga in i begreppet vetenskaplig hållning? Skiljer sig humaniora och samhällsvetenskap på väsentliga punkter från naturvetenskapen? Om så är fallet, påverkar dessa skillnader föreställningen om vetenskapligt tänkande och vetenskaplig hållning? Kursen examineras genom en muntlig framställning där doktoranderna presenterar ett forskningsprojekt – i allmänhet deras eget projekt – och något eller några vetenskapsteoretiska problem eller frågor som relaterar till projektet. Redovisningen diskuteras av medverkande lärare och övriga kursdeltagare. Dessutom görs en skriftlig tentamen i vetenskapsteori. Denna har essäkaraktär, eftersom doktoranderna ska visa att de tillgodogjort sig kursen på ett sådant sätt att de kan föra initierade resonemang om vetenskapsteoretiska frågeställningar.<sup>6</sup>

I de ovan presenterade individuella litteraturkurserna läser doktoranderna, detta gäller för båda doktoranderna inom inriktningen litteraturvetenskap, litteratur som mer specifikt relaterar till deras

<sup>6</sup> Se kursplan <https://www.oru.se/utbildning/utbildning-pa-forskarniva/forskarutbildningskurser/humus/sprakstudier/vetenskapsteori-75-hp/>

eget forskningsområde. Här finns därför ett starkt fokus på att de kan identifiera problem, och föra metodologiska resonemang.

I ASP:n finns också utrymme för att välja kurser inom block 2: "Fördjupad teoretisk och metodologisk kunskap inom något för forskningsprojektet relevant område, 0-15 hp" och block 4: "Vetenskapen och dess villkor, 0-15 hp".

En viktig stödjande förutsättning för breddning av och progression i ämnes- och metodkunskaper utgörs av doktoranders deltagande i forskningsseminarier och nationella och internationella workshops och konferenser. Detta deltagande säkerställs dels genom att enheten och miljöerna Soris och BLM anordnar sådan verksamhet och dels genom att doktorandernas deltagande i andra sammanhang i mycket hög utsträckning kan internfinansieras i de fall de inte kan finna extern finansiering (sökandet av det senare betraktas som en övning i sig).

### Värdering

Universitetets och handledarkollegiets arbete med att lyfta fram examensmålen i forskarutbildningen har bidragit till att kopplingen mellan examensmål och kursernas mål och innehåll har stärkts. Detta har också lett till vissa förändringar av kursernas innehåll, vilket vi menar har förbättrat förutsättningarna för att doktoranderna ska nå de mål som här avses. Vi bedömer alltså att måluppfyllelse när det gäller bredd i ämnes- och metodkunskap samt progression i dessa kunskaper säkerställs genom strukturen och ämnesinnehållet på kurserna i ASP:n som pekar direkt mot målen. Måluppfyllelsen kopplas också till doktorandernas deltagande i ämnets Högre seminarium, ordinarie aktiviteter i forskningsmiljöerna och internationella forskningssammanhang.

Vid sidan av det primära målet att ge grundläggande ämneskunskaper är utmaningen att också tillmötesgå kravet på bredd och kravet på specialistkunskaper med ett kursutbud om bara 60 hp. Vid sidan av ämneskunskaper ställs även allt högre krav på det som kan beskrivas som en forskares generiska kompetenser. Frågan är var dessa kunskaper och kompetenser ska byggas in i forskarutbildningen. Humanistiska studier deltar aktivt i arbetet för att utveckla ett kursutbud anpassat till HS doktorander med ett fokus på dessa kompetenser, t.ex. i form av kurser eller kursmoment som rör generella kompetenser relaterade forskningsetik, forskningsdesign, kvalitativa och kvantitativa metoder, etc.

En fråga som särskilt gäller inriktningen litteraturvetenskap och som diskuteras i NFRL rör behovet av en grundläggande litteraturvetenskaplig teori- och metodkurs. Denna fråga kommer att bearbetas i handledarkollegiet (HK) och i utvärderande samtal med doktoranderna.

Vid ett samtal i NFRL framkom att samtliga vid tillfället representerade forskarutbildningar i litteraturvetenskap numera har en kursdel om 60 hp. Bland forskarutbildningsämnena inom HS-fakulteten är variationen större (60-90 hp). Diskussionen om kursdelens omfattning har praktiska implikationer för möjligheten att delta i gemensamma kurser, men den rör också den mer principiella frågan om hur forskarutbildningen bäst organiseras och kvalitetssäkras.

Frågan om kursdelens omfattning behöver bearbetas både på en nationell nivå, i HS-fakultetens forskarutbildningsråd och i handledarkollegiet för Humanistiska studier. Under 2018-2019 kommer denna fråga och dess konsekvenser prioriteras i handledarkollegiet för Humanistiska studier.

## Utformning, genomförande, resultat

### Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

#### Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranden ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

### **Doktoranden kan visa förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar**

Ett viktigt verktyg i Humanistiska studier för doktorandernas planering är den individuella studieplanen. I ISP:n gör doktorand och handledare tillsammans både en övergripande planering av hela utbildningen (punkt 2), av det kommande året (punkt 3) och följer upp planen för det år som gått (punkterna 4 och 5). Doktoranderna har det huvudsakliga ansvaret för sin forskningsplanering och för forskningens genomförande. Genom arbetet med ISP:n övas kontinuerligt doktorandens förmåga att planera och genomföra sina forskningsuppgifter inom givna tidsramar.

Förutom ISP:n är ämnets kvalitetsgranskningsprocedur med återkommande kontrollstationer till stor hjälp för doktoranderna att hålla tidsramarna. Den kontinuerliga kvalitetsgranskningen möjliggör också för handledarkollegiet att säkerställa att studierna fortlöper som planerat för varje doktorand. I *Studiehandledning för doktorander antagna vid Humanistiska studier* redovisas avstämningspunkter genom forskarutbildningen:

- Avhandlings-pm under doktorandens första studieår (pm-seminarium). Avhandlings-pm behandlar avhandlingens problemområde, preliminärt syfte och preliminära forskningsfrågor, initial presentation av tidigare forskning på området, samt planerad teoriinramning och metodanvändning, inklusive inledande forskningsetiska överväganden. Avhandlings-pm bör omfatta 20–25 sidor.
- Avhandlingstexten när ungefär hälften av avhandlingsarbetet är färdigställt (mittseminarium). Vid mittseminariet behandlas avhandlingens område och syfte, forskningsgenomgång, teoretiska ramverk och metodanvändning, inklusive forskningsetiska överväganden på ett mer utvecklat sätt. Vidare redovisas genomförd datainsamling, om detta är aktuellt, samt initial analys och resultat.
- Avhandlingsmanuset när det i allt väsentligt är färdigställt (slutseminarium). Alla delar av avhandlingen ska finnas med, företrädesvis i tänkt slutlig form. Begränsade delar kan vara i en preliminär form.

För licentiatuppsats gäller att doktoranden ska presentera sitt arbete vid ämnets högre seminarium vid två tillfällen:

- En uppsats-pm under doktorandens första studieår (pm-seminarium). Uppsats-pm ska behandla uppsatsens problemområde, preliminärt syfte och preliminära forskningsfrågor, initial presentation av tidigare forskning på området, samt planerad teoriinramning och metodanvändning, inklusive inledande forskningsetiska överväganden.
- Uppsatsmanuset när det i allt väsentligt är färdigställt (slutseminarium). Alla delar av uppsatsen ska finnas med, företrädesvis i tänkt slutlig form. Begränsade delar kan vara i en preliminär form.



Doktorandens arbete granskas vid dessa seminarier av utsedd kommentator och av övriga närvarande. Vid mittseminarium utses som regel kommentator inom ämnet. Vid slutseminarium engageras en extern kommentator (s. 33 i *Regelhandboken*). Kommentator vid de olika seminarierna utses av handledare i samråd med ämnesansvarig. Kommentatorns uppgift är att granska manuset, påpeka kvalitetsbrister och leverera konstruktiva synpunkter som kan höja avhandlingens vetenskapliga kvalitet, pedagogiska relevans samt stärka dess bidrag till forskningsfältet.

Direkt efter slutseminariet ska en skriftlig dokumentation av granskningen upprättas. Denna ska innehålla:

- redogörelse för de brister som har identifierats vid slutseminariet,
- beskrivning av de förslag på förbättringar som framkommit,
- plan för revidering,
- förslag på disputationsdatum.

Huvudhandledaren ansvarar för att denna dokumentation upprättas och lämnas till ämnesansvarig senast två veckor efter slutseminariet.

I de flesta fall tar denna kvalitetsgranskningsprocess från slutseminarium till disputation fyra till sex månader.<sup>7</sup>

Så gott som samtliga kurser och examinationsuppgifter är orienterade mot frågor som relaterar till genomförandet av en forskningsuppgift. Det gäller t.ex. de tidigare anförda exemplen på examinationsuppgifter från kursen ”Språk-, historie-, litteratur- och retorikvetenskapliga teorier och metoder”, från kurser arrangerade av NFRL, som kursen om 1700-talet, och från kursen i vetenskapsteori,

I Högre seminarier och de tidigare nämnda mini-seminarierna (2-3 doktorander + handledare) presenterar doktoranderna fortlöpande texter. Vid mini-seminarierna diskuteras t.ex. abstrakts inför konferenser, konferenspapers, artikelförslag, artiklar, etc.

Den ökade betoningen på artikelskrivande – också doktorander som väljer att skriva monografier publicerar ofta även artiklar – liksom deltagande i nationella och internationella konferenser och de krav som finns i samband med detta på avgränsade presentationer skrivna utifrån angiven akribi och levererade i tid kan ses som en träning i och en examination av de aktuella målen. Genom initiativ som planeringen och genomförandet av ett symposium och den därpå följande redaktionella granskningen av artiklar och sammanställningen av ett temanummer i en internationell tidskrift har doktoranderna i inriktningen litteraturvetenskap fått tillfälle att se det vetenskapliga arbetet från ett perspektiv som ofta är förbehållet seniora forskare.

**samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt.**

I kursen ”Språk-, historie-, litteratur- och retorikvetenskapliga teorier och metoder” finns målet: ”förmåga att skriva och muntligt presentera vetenskapliga texter på ett för målgruppen motiverat och tillgängligt sätt.” Detta examineras genom ”En skriftlig framställning där studenten reflekterar över genomförd konferenspresentation som process.” I kursen ingår alltså att doktoranden gör minst en presentation på en nationell eller internationell konferens och reflekterar över processen. Syftet med kursmomentet tillsammans med den allmänna betoningen av seminarier, workshops och konferenser är att doktoranderna ska beredas många tillfällen att presentera och försvara sin forskning.

Som tidigare nämnts uppmuntras doktoranderna att presentera sin forskning på seminarier, i workshops och konferenser. Av doktoranderna med inriktning mot litteraturvetenskap har den ena tillsammans med handledare planerat och genomfört en panel vid ISSN:s ”2016 International

---

<sup>7</sup> Se *Studiehandledning*

Conference on Narrative” i Amsterdam 16–18 juni. Doktoranden deltog även med en posterframläggning vid ENN:s konferens i Prag, hösten 2017. Den andra doktoranden har tillsammans med en annan handledare medverkat med ett paper om ”the uncanny” vid en konferens i Warszawa. Denna doktorand har dessutom, utifrån sitt projekt om George MacDonald, deltagit med paper i konferenser som ”International Conference for the Fantastic in the Arts i Orlando” 2017 och ”George MacDonald’s Scotland” vid University of Aberdeen 2017.

Det pågår ett ständigt arbete – inte minst i de nämnda mini-seminarierna – med att ventilera abstrakts inför konferenser, konferenspaper, förslag på artiklar och peer-review kommentarer på artiklar. Presentation av egen forskning övas och examineras även i de tidigare nämnda NFRL-kurserna och vid de workshops för doktorander som NFRL anordnar.

Forskningsdialogen och samverkan med samhället i stort är ofta beroende av ett projekts karaktär. Några av forskarna i enheten har t.ex. tagit fram en modell för aktionsforskning i skolan. Här rör det sig om direkt samverkansforskning. På Örebro universitet finns också centrala instanser som Regionalt utvecklingscenter som bl.a. tillskapar mötesplatser mellan forskare i de aktuella ämnena och skolan. Den nära kopplingen till ämnesdidaktiken genererar också diskussioner både om forskningens betydelse och hur den ska kommuniceras.

Vi uppmanar också till att man publicerar sig i olika fora. Så har en av doktoranderna i litteraturvetenskap publicerat flera understreckare i Svenska Dagbladet. Det finns utrymme i ISP:n att ange denna typ av verksamhet under planerade och genomförda moment.

Under våren 2018 prövar enheten för humaniora en mer allmänt anlagd forskningspresentation. I denna deltar så gott som samtliga forskare inom enheten – även doktoranderna – i en posterutställning där man presenterar sin forskning i form av ett humanistiskt torg. Presentationerna ska vara tillgängliga både för forskare från andra fält, studenter och t.ex. gymnasieelever. I samband med denna satsning har även lokalradion kontaktats. Enheten har även inbjudit en rad hedersdoktorer att ge offentliga föreläsningar om humanistiska ämnen. Under 2019 ska dessa aktiviteter utvärderas och en diskussion föras om dessa eller liknande inslag kan utgöra återkommande aktiviteter i verksamheten.

### **Doktoranden ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.**

Alla doktorander i Humanistiska studier erbjuds att göra institutionstjänstgöring i form av undervisning, något som så gott som samtliga doktorander också väljer att göra. Doktoranderna planerar och utvärderar sin undervisning i nära samarbete med handledare och seniora forskare. Undervisningen koncentreras sällan till doktorandernas specialområden utan förutsätter en bred ämnesförtrogenhet och en god insikt i centrala teorier och metoder.

I de valfria kurserna block 3: Att forska och utbilda, 0-15 hp erbjuds doktoranderna att läsa den behörighetsgivande universitetspedagogiska kursen *Universitetspedagogik 1*<sup>8</sup> som en del i forskarutbildningen. Kursen är utarbetad i enlighet med de rekommendationer om omfattning, mål och behörighet för behörighetsgivande universitetspedagogisk utbildning som antagits av Sveriges Universitets- och Högskoleförbund. Kursen examineras bl.a. genom självständiga arbeten i form av en ny eller omarbetad kursplan inom det egna kunskapsområdet och en pedagogisk meritportfölj. Doktoranden väljer om kursen ska ingå i utbildningen eller räknas som institutionstjänstgöring.

### **Värdering**

I den utvecklingsprocess som beskrivits i ”bakgrund” har Humanistiska studier arbetat fram en tydlig gång genom avhandlingsprocessen (se *Studiehandledning*). Dessutom har deltagandet i seminarier, workshops och konferenser i vilka doktoranden ventilerar sin forskning skrivits in som moment och examinationsformer i kurser. Härigenom har utbildningen även på detta område formaliserats. Olika

<sup>8</sup> Länk till de [universitetspedagogiska kurserna](#)

samarbeten – de olika inriktningarna i Humanistiska studier, fakultetsgemensamma kurser, NFRL-kurser – har medfört att doktorander i högre grad ges möjlighet att kommunicera sin egen forskning i dialog med forskare från andra lärosäten och akademiska fält.

Genom att doktoranderna erbjuds att gå *Universitetspedagogik 1* och göra institutionstjänstgöring i form av undervisning får de tillfälle att omsätta sina ämneskunskaper och sin forskning i lärande. De deltar dessutom i ständigt pågående samtal om kursutveckling och undervisning i ämnet och i enheten.

Forskningskommunikation med intressenter utanför akademien kan dock stärkas. Enheten för humaniora prövar för närvarande flera aktiviteter som rör forskningskommunikation med intressenter utanför akademien. Inom inriktningen retorik har dessutom forskare vid Örebro universitet intresserat sig för forskningskommunikation i allmänhet och vid några av de centra i narratologi som BLM anknuter till, främst Tammerfors och Århus, finns ett uttalat fokus på forskningens plats i samhället i en tid då traditionella kunskapshierarkier ifrågasätts. Humanistiska studier delar detta intresse och det pågår ett samtal i professorsgruppen om frågan om forskning och kritiskt tänkande i den nuvarande mediesituationen skulle kunna vara ett gemensamt fokusområde för samtliga inriktningar inom Humanistiska studier.

Det kan också finnas skäl att undersöka om inte forskningskommunikation ska finnas med som moment i t.ex. de fakultetsgemensamma kurser som planeras.

### Utformning, genomförande, resultat

#### *Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

#### Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Intellektuell självständighet betonas under hela utbildningen, och doktorandernas självständighet övas kontinuerligt med successivt högre krav på att fatta självständiga beslut och kunna svara upp för dessa.

Doktoranden har stor frihet att inom ramen för våra inriktningar inom Humanistiska studier själv formulera sitt avhandlingsprojekt. Friheten är dock inte gränslös utan begränsas både av de handledarkompetenser som finns inom ämnet och projektets relation till forskningsmiljöerna och pågående forskning inom ämnesinriktningarna. Doktoranden har också en viss frihet att bestämma om avhandlingen ska vara en monografi eller en sammanläggning. Men beslutet fattas i samråd med handledaren och utifrån avhandlingens syfte, material och metoder.

En doktorsavhandling/licentiatuppsats inom ämnet Humanistiska studier kan ha formen av en monografi eller av en sammanläggning. Det är i första hand doktoranden som väljer form för doktorsavhandlingen/licentiatuppsatsen. Oavsett form ska doktorsavhandlingen/ licentiatuppsatsen visa att doktoranden uppfyller målen för doktorsexamen respektive licentiatexamen (*Examensordningen, bilaga 2 högskoleförordningen 1993:100*) samt följa lokala riktlinjer för doktorsavhandlingar och licentiatuppsatser inom fakulteten för humaniora och socialvetenskap (HS) vid Örebro universitet (15.1.2 och 16.1.1 i [Regelhandbok för utbildning på forskarnivå vid Örebro universitet](#)).

För sammanläggningsavhandlingar gäller att:

Delarbetena kan författas av doktoranden eller av doktoranden i samarbete med berörd(a) handledare eller annan/andra person(er) inom det vetenskapliga samhället. Om delarbetena samförfattas ska doktoranden vara försteförfattare på minst två av delarbetena. Doktoranden bör ensam författa minst ett av delarbetena. (*Studiehandledning* s. 7).

En första offentlig prövning av den intellektuella självständigheten sker vid seminariebehandling av avhandlings-pm under doktorandens första år. Under de följande åren behandlas doktorandens texter återkommande vid Högre seminarier, varvid kraven på den grad av intellektuell självständighet som doktoranden ska demonstrera successivt höjs. Vid mittseminariumet ska arbetets olika delar uppvisa en tydlig kvalificering jämfört med avhandlings-pm, och en mer kvalificerad kommentator utses (ofta en forskningserfaren lektor eller docent i ämnet). Vid slutseminarium förväntas avhandlingsmanuset visa att fullgod intellektuell självständighet har uppnåtts, och doktoranden ska kunna svara upp mot en extern kommentators granskning.

Intellektuell självständighet tränas också under hela studietiden genom de tillfällen då doktorander deltar i granskning och värdering av andras arbeten i olika kurser, under Högre seminarium (eller de ovan presenterade mini-seminarierna) vid workshops och konferenser. Den verkliga prövningen av den intellektuella självständigheten sker förstås vid själva disputationen, då doktoranden på egen hand ska stå för hela sitt arbete i ett vetenskapligt samtal.

Insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar utvecklas genom deltagande i flera olika sammanhang under forskarutbildningstiden. I metodkurser behandlas explicit vilket slags kunskap som en viss metod möjliggör. Frågor av detta slag är också frekvent förekommande i de Högre seminarier. Genom att delta i sådana diskussioner utvecklar doktoranderna successivt en alltmer fördjupad förmåga att identifiera såväl forskning av hög kvalitet, som forskning där brister i utförandet påverkar användbarheten.

Genom samarbetet mellan inriktningarna i Humanistiska studier och i de seminarier och kurser som fakultetsnämnden arrangerar har frågor om forskningsetik på ett naturligt sätt tagit plats i seminarier. Doktoranderna inom de olika inriktningarna arbetar med olika typer av empiri och ställs därmed inför olika etiska frågor. Den bredare forskarutbildningsmiljön ger således doktoranderna större möjlighet att diskutera etiska dilemman av olika slag. Det gäller även mer generella frågor som relaterar till god forskningsetik i form av författarskap, god materialhantering, citeringar och referat, publiceringsetik, etc.

### Värdering

Vi bedömer att utbildningen säkerställer att doktoranderna utvecklar intellektuell självständighet. Genom att i våra riktlinjer understryka doktorandens omfattande ansvar för och rätt till beslut om den egna avhandlingen, och genom att doktoranden successivt måste svara mot allt högre krav på att självständigt stå för sitt arbete, organiserar och prövar vi det praktiska utövandet av intellektuell självständighet.

Ett område som bör stärkas är forskningsetik. Det har funnits en universitetsövergripande kurs i forskningsetik men erfarenheterna från den var att den inte var tillräckligt anpassad till HS vetenskapsområden. Därför togs beslut 2017 om att avsluta det universitetsövergripande samarbetet. Fakultetens forskarutbildningsråd har planerat in en ny etikkurs i den en periodiseringsplan för olika kurser som tagits fram.

Gällande insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används bedömer vi att vi kan göra mer. Vi behandlar och examinerar målet, men det skulle kunna utvecklas mer, exempelvis genom att lyfta frågorna vid särskilda seminarier och arbeta för att de tas upp i de fakultetsgemensamma kurserna.

## Utformning, genomförande, resultat

### Jämställdhet

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

#### Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Forskarhandledarutbildningen vid Örebro universitet innehåller ett väl tilltaget och litteraturförsett jämställdhets-/genusmoment, och har gjort så under en längre tid. Detta innebär att de handledare som har genomgått utbildningen har utvecklat kunskaper om jämställdhetsfrågor i forskarutbildning.

#### Litteratur om jämställdhet/genus i forskarhandledarutbildningen:

- Hearn, Jeffery och Liisa Husu (2011). "Understanding Gender: Some Implications for Science and Technology." *Interdisciplinary Science Review (ISR)* 36.2: 103-113.  
 Husu, Liisa (2005). *Dold konstdiskriminering på akademiska arenor – osynligt, synligt, subtilt*. Stockholm: Höskoleverket. ([www.uk-ambetet.se](http://www.uk-ambetet.se))

Universitetet tillämpar jämställdhetsfrämjande riktlinjer för sammansättning av betygsnämnd, där man endast undantagsvis ska frångå principen om minst en man och en kvinna i nämnden.

#### I *Studiehandledningen* för Humanistiska studier (2017) anges följande:

- Ämnet ska aktivt sträva efter jämställdhet mellan kvinnor och män i forskarutbildningen. Jämställdhetsaspekter ska beaktas i forskarutbildningens olika led och frågor:
- Vid nyantagning av doktorander ska processen vara könsmedveten. Kvinnor och män ska bedömas utifrån samma grunder. Könsbalans i doktorandgruppen ska eftersträvas, vilket innebär att rådande obalanser ska beaktas vid antagning.
  - Både män och kvinnor ska vara handledare, och även på denna punkt ska ämnet agera könsmedvetet och eftersträva balans.
  - Kvinnliga och manliga doktorander ska ha tillgång till ekonomiskt stöd från ämnet i samma utsträckning. För att säkra att så sker, ska ämnet årligen följa upp och tillkännage hur de medel som kommit doktorander tillgodo fördelar sig mellan kvinnor och män.

Könsfördelningen bland doktorander i Humanistiska studier är jämn. Vissa ämnesinriktningar är dock obalanserade. Av de doktorander som genomgått forskarutbildningen i litteraturvetenskap vid Örebro universitet har tre varit kvinnor och åtta varit män. De två doktorander som för närvarande läser inriktningen är män. Handedarkollegiet har inte kartlagt om den ojämna könsfördelningen inom vissa inriktningarna svarar mot en nationell tendens och har inte heller någon förklaring till utfallet. Vid nyantagning av doktorander beaktas dock jämställdhetsaspekten både inom inriktningarna och inom ämnet i stort.

I samband med tillkomsten av Humanistiska studier fick ämnet i uppdrag att kontakta alla de kvarvarande doktorander som inte avslutat sina studier inom utsatt tid. Samtliga dessa doktorander förde då samtal om sin situation med representanter från ämnet, i de flesta fall med ämnesansvarig och en forskningsadministratör. Det rörde sig om 7-9 doktorander som antagits i de tidigare forskarutbildningsämnen som nu utgör inriktningar inom Humanistiska studier. Alla utom en var kvinnor. Denna process har resulterat i att flera doktorander nu blivit klara med sina forskningsstudier.

Två valde att avsluta utbildningen. Av de två som återstår planerar en att disputeras hösten 2018 och en har slutseminarium våren 2018.

Denna genomgång och de iakttagelser som gjordes utifrån samtalen har lett till konkreta åtgärder i form av tydligare avstämningpunkter och regelbunden uppföljning. Vår bedömning är att avsaknaden av sådana avstämningpunkter av någon anledning främst tycks ha drabbat kvinnliga doktorander och att en tydligare strukturerad utbildning därför kan ses som en viktig jämställdhetsinsats.

Fyra av fem professorer i Humanistiska studier är män, av docenterna är tre män och tre kvinnor. Härav följer att könsfördelningen bland handledare inte är jämn. I de tre senaste professorsrekryteringarna har det inte funnits några kvinnor bland de sökande för professorstjänsterna eller som placerats i tätgruppen av sakkunniga. Detta indikerar att det rör sig om en nationell problematik. Sedan några år tillbaka har Örebro universitet uppmanat sakkunniga att utse en tätgrupp utan rangordning, bl.a. för att ge större utrymme för att beakta jämställdhet. Fakultetsnämnden för HS har också drivit ett docentprogram för att ge lektorer möjlighet att meritera sig. Dessutom har fakultetsnämnden arbetat för att få igenom en befordringsreform som ger befordrade professorer (främst kvinnor) fakultetsfinansierad forskningstid.

Ämnet Humanistiska studier har vidtagit åtgärder som att söka kvinnliga gästprofessorer, ämnet har hittills haft en kvinnlig gästprofessor, Cheryl Glenn, och diskuterar för närvarande möjligheten att ansöka om fler kvinnliga gästprofessorer. Dessutom vill såväl ämnet som fakulteten uppmuntra och möjliggöra för kvinnor att meritera sig till docenter och engagera sig som handledare. Vi strävar också efter att inbjuda kvinnliga forskare till de Högre seminarierna. Fyra av åtta gäster som redovisar forskning vid Högre seminarier våren 2018 är kvinnor.

När det gäller fördelningen av medel till konferenser etc., så kan doktorander och övriga forskare söka sådana medel hos fakulteten eller hos ämnet. För att göra den senare processen transparent finns ett enhetsledningsråd som bestämmer hur stor del av fakultetsmedlen som ska användas för sådana resor. Doktorander och seniora forskare söker sedan via en speciell blankett och ansökningarna behandlas i enhetsledningsrådet. Handledarkollegiet och enhetsledningsrådet ser medelfördelningen som en jämställdhetsfråga och anser att transparenta processer är en förutsättning för upptäckten av olika villkor.

### Värdering

Könsfördelningen inom Humanistiska studier är god, utom på professorsnivå. Det är dock viktigt att vara fortsatt observant på hur fördelningen inom doktorandgruppen faller ut både lokalt och nationellt. Uppföljningen av kvarvarande doktorander som inte fullgjort sina studier på utsatt tid visar en överrepresentation av kvinnor i denna grupp. Den åtgärd vi vidtagit är en tydligare systematiserad utbildning med flera avstämningpunkter och en regelbunden uppföljning i handledning, via ISP och i handledarkollegiet. Vi följer upp denna åtgärd för att se om den får avsedd effekt eller om även andra förändringar är nödvändiga.

Vi arbetar även aktivt för att våra forskningsmiljöer ska stimulera till mer samverkan mellan forskare och att både manliga och kvinnliga forskare ska få tillgång till de nationella och internationella nätverk som miljöerna relaterar till. Miljöerna fungerar även som en plattform för olika arrangemang. De senaste åren har flera workshops och konferenser arrangerats på initiativ av kvinnliga forskare i enheten. Även arrangerandet av strategidagar för forskning, ett aktivt Högre seminarium och interna kallelser att söka medel för konferensresor och uppmaning och stöd vid publicering av forskning är insatser som syftar till att stärka jämställdheten.

Ämnet strävar också efter att bjuda in såväl kvinnliga som manliga forskare till seminarier och planerar att söka fler kvinnliga gästprofessorer.

När det gäller obalansen i handledargruppen där fyra av fem professorer i Humanistiska studier är män kan vi konstatera att det finns en nationell problematik relaterad till kvinnors karriärvägar inom

akademien och då framför allt på professorsnivå. Detta är en fråga som bearbetas av universitetet centralt.

En brist vi uppmärksammat i och med utvärderingen är att vi inte gjort gemensamma systematiska analyser av litteraturlistor i våra kurser och fördelningen mellan kvinnliga och manliga författare.Handledarkollegiet planerar att göra sådana analyser under höstterminen.

### **Utformning, genomförande, resultat**

#### *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

---

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att doktoranden genomför utbildningen inom planerad studietid.

---

Forskarutbildningsmiljön utvärderas och följs upp kontinuerligt på central universitetsnivå (senast ORU2015 och Jarricks utredning av humaniora) samt via Fakultetsnämndens utbildningsgranskningar och strategimöten. Universitetet har även interna utbildningsuppföljning som inkluderar forskarutbildningen. En sådan genomfördes i historia 2011 och i Språkstudier 2016. På ämnesnivå sker en stor del av arbetet med regelbundna systematiska granskningar av forskarutbildningsmiljön i Handledarkollegiet (HK). I handledarkollegiet deltar samtliga handledare, en forskningsadministratör och en doktorandrepresentant. Utvärdering och uppföljning görs även regelbundet individuellt med varje doktorand. En genomgång av varje doktorand och dennes handledningssituation görs vid varje HK (då medverkar inte doktorandrepresentanten).

I HS-fakulteten finns, som tidigare nämnts, ett forskarutbildningsråd. Rådet har till uppgift att diskutera hur kvaliteten på doktorandutbildningen kan säkras (och höjas) genom samverkan på fakultetsnivå. Här görs kontinuerliga utvärderingar av seminarier och kursverksamhet.

När det gäller kurser arrangerade av NRFK görs kursutvärderingar som redovisas och diskuteras i samband med de årliga mötena. Dessa utvärderingar ligger till grund för förändringsförslag i planerade kurser.

Den systematiska uppföljningen av hur varje enskild doktorand kontinuerligt uppnår målen genom kursexamination, deltagande i Högre seminarier och i nationella och internationella forskningssammanhang utgör alltså en punkt vid varje handledarkollegium och sker i ISP:n minst en gång per år och fortlöpande i handledningen. I samband med uppföljning och fastställande av ISP sker en formell kontroll av om det som planerats har genomförts, och hur fränsteg från planeringen hanterats. ISP:n vid Örebro universitet gjordes om 2016, och förändringarna har skärpt uppföljningsrutinerna på ett sätt som vi bedömer är ett stöd för att kontrollera att alla mål examineras och att utbildningen slutförs i tid. Den nya ISP:n skrivs också i högre grad *tillsammans* av doktoranden och handledarna. Syftet är att problem klargörs och hanteras i ett tidigare skede. Också detta är av stor vikt för att hålla tiden.

Den mer informella och kontinuerliga individuella uppföljningen sker i handledningen. Denna är viktig eftersom svårigheter kan uppmärksammas tidigt skeden, och åtgärder kan diskuteras fram gemensamt av handledare och doktorand.

Ännu har inga doktorander tagit en doktorand- eller licentiatexamen inom Språkstudier eller Humanistiska studier. Fem doktorander har mittseminarier under 2018 men det är för tidigt att kommentera genomströmningen i ämnet. I de tidigare forskarutbildningsämnena har genomströmningen varierat (följande tabell redovisar doktorander som antagits innan tillkomsten av Språkstudier och senare Humanistiska studier):

Engelska:	antagit 3, 1 har disputerat, 2 har avbrutit
Historia:	antagit 23, 19 har disputerat, 3 har avbrutit, en disputerar hösten 2018
Litteraturvetenskap:	antagit 11, 10 har disputerat, 1 har tagit licentiatexamen
Retorik:	antagit 9, 8 har disputerat, 1 har avbrutit, 1 har slutseminarium juni 2018
Svenska språket:	antagit 19, 14 har disputerat, 4 har avbrutit

Ämnet litteraturvetenskap som senare blev en inriktning i Humanistiska studier har haft god genomströmning. Av elva doktorander har alla utom en gjort färdigt sina doktorandstudier. Den elfte skrev en licentiatuppsats.

### Värdering

Vi bedömer att universitets och fakultetsnämndens arbete med utvärdering och kvalitetssäkring tillsammans med arbetet i ämnets handledarkollegier och den individuella utvärderingen relaterat till ISP ger goda förutsättningar för en systematisk utbildningsuppföljning. Dessa processer har också generat förändringskrav som påverkat utbildningens organisation och genomförande.

Det finns dock saker som kan förbättras. Idag sammanträder HK 2ggr/termin. Andra ämnen har tätare träffar och en tydligare framskriven cykel av återkommande utvärderande inslag. Det är viktigt att HK:s arbete systematiseras ytterligare i Humanistiska studier.

För att stärka doktorandernas inflytande har handledarkollegiet lagt ett förslag, för närvarande på remiss hos doktorandgruppen, om att två eller tre representanter från HK ska möta hela doktorandgruppen för utvärdering en eller två gånger om året. Detta som ett komplement till den doktorandrepresentation som finns i HK, enhetsledningsråd och HS-fakultetens forskarutbildningsråd.

### Doktorandperspektiv

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

---

Bedömningsgrunder:

Doktoranden ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Utbildningen säkerställer en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö för doktoranden. Doktoranderna ska ha inflytande över sin utbildning, och möjligheter att påverka utbildningen ska ges både till doktoranderna individuellt och till doktorandkollektivet.

---

Inom Humanistiska studier utövas doktorandens individuella inflytande främst i frågor som rör avhandlingen, val av kurser, konferensdeltagande och institutionstjänstgöring. I dessa frågor rådgör doktoranden med handledare, ämnesansvarig och sin närmast chef, enhetschefen. Frågor som diskuteras är t.ex. avhandlingens inriktning, valet mellan sammanläggningsavhandling och monografi, externa kurser, handledningens utformning samt konferensdeltagande.

Val av avhandlingen inriktning och frågan om sammanläggning eller monografi har redan behandlats (se *Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt*). Val av kurser görs i samråd med handledare. Vid tillgodoräkning av kurser ansöker doktoranderna om detta. Beslut om



tillgodoräknande tas av ämnesansvarig i samråd med handledare. När det gäller konferensdeltagande samråder doktoranden med handledare och söker sedan medel hos fakultetsnämnden och enhetsledningsrådet. Beträffande omfattningen av institutionstjänstgöring och deltagande i olika typer av enhets- eller ämnesmöten så kan doktoranderna samråda med handledare och enhetschef. Doktoranderna har ett stort inflytande över hur deras arbetstid ska fördelas och organiseras.

I *Studiehandledningen* och *Regelhandboken* anges de förutsättningar som gäller om det uppstår problem med handledningen. Doktoranderna informeras muntligt och via dessa dokument om sina rättigheter att byta handledare utan att ange skäl. Beslut om handledare eller byte av handledare tas av prefekt. De tre byten av handledare som ägt rum i närtid har initierats genom att möjligheten uppkommit vid samtal med doktoranden (bl.a. i uppföljningssamtal med doktorander som inte avslutat sina studier inom utsatt tid), då en doktorand själv valt att byta handledare, eller p.g.a. att problem uppstått kring en handledare som inte direkt involverar relationen mellan handledare och doktorand. Det senare fallet var problematiskt eftersom bytet inte var önskat av doktoranden, varför det, efter samråd med doktoranden, löstes genom ett skifte av huvud- respektive bihandledare.

Doktoranderna i Humanistiska studier är organiserade i ett doktorandråd. Tanken är att rådet ska träffas 2gg/termin. Träffarna fungerar som social aktivitet, för att främja sammanhållning inom doktorandgruppen, samt för att ventilera representantfrågor. Rådet utser en representant som representerar doktorandgruppen i Humanistiska studier vid handledarkollegiet, i studentkåren och i doktorandsektionen. Vid rådets möten informerar representanten om de sammankomster hen deltagit i. Därefter får var och en av doktoranderna berätta vad de arbetar med, hur det går för dem, hur de upplever situationen och hur kontakten med handledare fungerar. Rådet har även diskuterat t.ex.: inskolning/auskultation inför undervisning för nya doktorander (utan undervisningsvana) och doktorandkurser. I slutet av mötet samlar representanten upp synpunkter från de andra doktoranderna som hen sedan tar med sig till respektive organ.

Inom studentkåren vid Örebro universitet finns en doktorandsektion, som representerar universitetets alla doktorander oavsett studieämne. Sektionen jobbar för att framföra doktorandernas åsikter om forskningsutbildningen vid Örebro universitet och med att:

- att organisera seminarier och workshops med användbar information för doktorander
- att organisera sociala aktiviteter och utöka möjligheten för doktorander att nätverka

Örebro studentkår har utbildningsbevakare inom varje sektion. Studentkåren har även student- och doktorandombud som arbetar med rättsliga studentfrågor. En doktorand som upplever sig ha blivit orättvist behandlad kan kontakta ombudet, som har tystnadsplikt, för hjälp och stöd. Doktorandombudet har möjlighet att på olika sätt bistå doktoranden beroende på ärendets art. Doktorandombudet skriver en fallrederingsrapport vartannat år, som bl.a. kommer som ärende till fakultetsnämnden, tillsammans med studentkårens vice ordförande. Syftet med rapporten är att uppmärksamma brister vid universitetet och i rapporten finns doktorandärenden som en egen kategori. Alla kårsektioners utbildningsbevakare träffas i utbildningsbevakarrådet, där de tillsammans med studentkårens vice ordförande och student- och doktorandombudet diskuterar problem och idéer som uppkommit.

Under läsåren 2017-2018 bjuds alla doktorander vid universitetet in till en seminariereserie som bland annat innehåller regler i utbildning på forskarnivå, biblioteksresurser, stresshantering, hur man söker forskningsanslag och stipendier, avhandlingsframställning, karriärmöjligheter med mera. Seminariereserien organiseras av DokSek i samarbete med Örebro universitet.

Utvärderingen av forskarutbildningen sker främst genom den individuella studieplanen (se också *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*). Enligt Örebro universitets lokala regler ska ISP, utöver att följa högskoleförordningens krav, också innehålla uppgifter om hur doktorandens handledning är organiserad och vad som i övrigt behövs för att utbildningen ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt. Sedan juni 2016 ingår också specifika frågor om hur avhandlingsarbetet fungerat sedan föregående

uppföljning och om något inte genomförts som det var tänkt ska det preciseras och motiveras. Denna del fyller doktorand och handledare i var för sig.

Uppföljningen i ISP kan leda till att förlängning av doktorandtiden kommer på tal om särskilda skäl föreligger, exempelvis om handledningen påverkats av sjukdomsfrånvaro hos handledare eller annat förhållande som doktoranden inte rått över. På samma sätt kan ett underlag tas fram för beslut om att dra tillbaka universitetets resurser för doktorander som inte längre arbetar med avhandlingsprojektet i någon nämnvärd grad. Beslut om indragning av resurser fattas av rektor.

Doktorandernas psykosociala arbetsmiljö följs systematisk upp av enhetschefen som har det övergripande personalansvaret. De doktorander som är anställda vid Örebro universitet ingår som en särskild kategori i den medarbetarundersökning som Örebro universitet har genomfört åren 2011, 2013, 2015 och 2018. De resultat som framkommit i denna har tagits tillvara på central universitetsnivå genom följande aktiviteter:

- ett erbjudande till doktorander att ingå i ett program för att stärka den psykosociala arbetsmiljön, framtaget i samarbete med studenthälsan (Campushälsan),
- uppföljning av medarbetarundersökningen med analys och uppföljning av doktorandernas svar,
- framtagande av handledarutbildning steg 2, med fokus på bl.a. ledarskap,
- ett ökat fokus på relationen handledare-doktorand i den befintliga forskarhandledarutbildningen,
- revidering av ISP-blanketten för att möjliggöra en mer kvalitativt dokumentation av doktorandens utvecklingsprocess.

Campushälsan (studenthälsan) är öppen för alla studenter. Vid Campushälsan finns sjuksköterskor, barnmorska, sjukgymnaster, psykologer och beteendevetare. Dit kan doktoranderna vända sig om de har frågor, funderingar eller problem som rör studiesituationen och/eller hälsan. Vid Funka inom Studentavdelningen finns handläggare för stöd till studenter med funktionsnedsättning. Detta stöd är avsett även för doktorander.

Under hösten 2018 ska en s.k. doktorandspegel genomföras vid HumUS för att undersöka doktorandernas studiemiljö. Undersökningen kommer att bestå av två delar, en enkät till samtliga doktorander och fokusgruppsintervjuer. Underlag för denna skrivs fram under våren.

### Värdering

Doktoranderna har stort inflytande över både innehållet i och utformningen av utbildningen. En fördel med inrättandet av Humanistiska studier är att det nu finns en större grupp av doktorander och ett underlag för ett fungerande doktorandråd där doktoranderna kan ta stöd av varandra i olika frågor. Inte minst utövas doktorandernas inflytande genom deras representation i handledarkollegiet och andra organ. Vid sidan av det inflytande som utövas genom ISP, och representation i olika fora, finns en närhet mellan doktorander och handledare som ökar möjligheten till informellt inflytande. Närheten består rent fysiskt i att doktorandernas kontor är placerade bland övriga kollegers och att man därmed har tillträde till handledare, övriga kolleger och ämnesansvarig.

HK planerar, som tidigare nämnts, att vid sidan av doktorandrepresentation i handledarkollegiet och enhetsledningsrådet införa återkommande möten mellan några representanter från handledarkollegiet och hela doktorandgruppen. Syftet är dels att ge mer utrymme åt doktorandfrågor och att tillskapa en situation där doktoranderna inte är i minoritet. Detta kan också betraktas som ett sätt att stärka doktorandernas informella inflytande över utbildningen eftersom de planerade mötena både ska ha en utvärderande karaktär och utgöra ett tillfälle för utbytande av idéer och olika typer av förbättrings- och förändringsförslag.

## Arbetsliv och samverkan

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

---

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar doktorandens beredskap att möta förändringar i arbetslivet, både inom och utanför akademien.

---

I den tidigare nämnda seminarieserien (se *Doktorandperspektiv*) 2017-2018, som alla doktorander inbjuds till, behandlas även karriärplaneringsfrågor. Seminarieserien organiseras av DokSek i samarbete med Örebro universitet. Även handledningsprocessen stödjer studentens karriärplanering. Vikten av att tillsammans med doktoranden beröra framtida karriärplanering tas explicit upp som ett ämne i handledarutbildningskursen. Även det nätverk som doktoranden skaffar sig nationellt och internationellt utgör en möjlighet för doktoranden att planera sin framtida karriär, inom eller utanför akademien.

Ännu har inga doktorander disputerat inom Humanistiska studier eller Språkstudier varför vi, då vi skriver om genomströmning, endast relaterar till det tidigare forskarutbildningsämnet litteraturvetenskap, som nu utgör en inriktning i Humanistiska studier. Nio av de elva som genomgått doktorandutbildning i litteraturvetenskap vid Örebro universitet har sedan arbetat inom akademien. Åtta av dessa nio arbetar eller har arbetat som lektorer och forskare i litteraturvetenskap. Dessa siffror visar dels att det är viktigt att utbildningen förbereder för en fortsatt karriär som forskare och lärare inom högre utbildning och dels ett behov av en breddning av karriärvägar. Av de två som inte arbetat inom akademien tog en ut licentiatexamen och har haft arbete inom offentlig sektor. Den andra har arbetat tidvis inom akademien men gick efter avslutade doktorandstudier tillbaka till sitt tidigare yrke.

För att förbereda för ett fortsatt arbete inom högre utbildning erbjuds alla doktorander att läsa kursen *Universitetspedagogik 1*. Doktoranden väljer om kursen ska ingå i utbildningen eller räknas som institutionstjänstgöring. Kursen examineras bl.a. genom självständiga arbeten i form av en ny eller omarbetad kursplan inom det egna kunskapsområdet och en pedagogisk meritportfölj.

Doktoranderna erbjuds institutionstjänstgöring i form av undervisning. Erfarenheten av att planera, genomföra och examinera undervisning är, enligt vår bedömning, nödvändiga för ett fortsatt arbete inom akademien men också meriterande för arbete utanför akademien. Institutionstjänstgöringen planeras i samråd med doktoranden så att denne får möjlighet att växa in i undervisningsuppgiften och så att institutionstjänstgöringen inte inkräktar på doktorandutbildningen. Det är t.ex. inte ovanligt att doktorander vill ha vissa ”rena” skrivperioder.

Doktoranderna inom inriktningen litteraturvetenskap har under 2017-2018, som nämnts, arrangerat ett vetenskapligt symposium tillsammans med en handledare och gör nu redaktionell peer-review granskning av insända artiklar inför ett temanummer i en internationell tidskrift. Den här typen av uppgifter tillsammans med publiceringen av artiklar författade på engelska, deltagande i internationella konferenser m.m. tränar ”förmågor som är av betydelse för arbetslivet såsom att kommunicera, planera, bedriva kvalificerade uppgifter och förhålla sig till tidsramar”.

I handledarkollegiet förs ett samtal om vilket utrymme som träning i generiska kompetenser ska få i utbildningen med anledning av den satsning om HS fakultetsnämnd har gjort med ett bredare kursutbud. Den diskussionen har nyligen inletts och ett ställningstagande i frågan planeras till början av 2019.

Doktoranden inom enheten för humaniora behandlas av tradition som medlemmar i kollegiet. Det innebär att de har kontor tillsammans med tillsvidareanställd personal i enheten och att de deltar i och

har en given röst i det pågående arbetet. De inbjuds även att delta i enhets- och ämnesmöten. Dessutom förs kontinuerliga samtal mellan doktoranderna i Humanistiska studier och handledare om utvecklingsarbetet inom enheten både vad gäller utbildning och forskning. På detta sätt förbereds doktoranderna för arbete inom högre utbildning. De förbereds även för arbete utanför akademien eftersom de får inblick i ledningsfrågor, planering och genomförande av verksamhet, etc.

Handledarna har ett stort ansvar för doktorandernas karriärplanering. Detta sker kontinuerligt i handledningsprocessen men accentueras i utbildningens senare del. Detta ingår som en punkt i den individuella studieplanen (6.6).

Doktorander har också möjlighet att få centralt stöd från universitetets Grants Office för att ansöka om externa medel. Grants Office informerar kontinuerligt om nya utlysningar, ger kurser och seminarier om forskningsfinansiering, ger råd om finansieringskällor och finansieringsstrategier och kan bistå i hela ansökningsprocessen, från första projekttid till projektförhandlingar med finansären. Grants Office verksamhet är alltså också karriärstödande. Det finns även en Junior Faculty vid Örebro universitet som stöder nydisputerade forskare med karriärplanering, etc.

### Värdering

Det finns ett väl fungerande arbete inom forskarutbildningsämnet och vid Örebro universitet då det gäller en fortsatt karriär för doktorander i Humanistiska studier inom akademien och som forskare. Detta arbete har stärkts genom en betoning på karriärplanering, förberedelse för ansökningskrivande, etc. Om den främsta karriärvägen är inom akademien bör man också föra ett samtal på fakultetsnivå om hur efterfrågan på denna arbetsmarknad ska påverka fördelningen av doktorandschabloner. HS-fakulteten har inlett en sådan process och undersökt på vilka grunder fördelning görs vid olika universitet.

Inom doktorandutbildningen tränas generiska färdigheter som är relevanta såväl inom som utom akademien. Doktoranderna erbjuds möjlighet att undervisa 20 %. De kan läsa kursen i högskolepedagogik antingen som en del av forskarutbildningen eller som institutionstjänstgöring. De tränas i att ta på ett metodologiskt sätt fram, sammanställa och presentera olika typer av material både muntligt och skriftligt på såväl svenska som engelska för olika målgrupper. De övar också upp sin förmåga att presentera sin forskning och att förhålla sig till givna tidsramar. Genom handledare och forskningsmiljöer får de tillgång till nationella och internationella nätverk. Centralt erbjuder universitetet seminarier om karriärplanering.

Trots dessa insatser kan det finnas fog att ytterligare stärka förberedelserna för en karriär utanför akademien. Här relaterar vi till den nationella (och internationella) diskussionen som förs bl.a. i HumTank om humanioras plats i arbetslivet. Dessa diskussioner förs även lokalt i samband med pågående samtal om universitetets humanistiska program- och kursutbud, humanioras plats i ungdomsskolan och bildningens plats i samtliga universitetsutbildningar. I dessa samtal har doktoranderna möjlighet att ta aktiv del.